

Valprogram for Vestland Ap 2023-2027

Førsteutkast til høyring i partiorganisasjonen

Det endelege programforslaget vil sjå annleis ut etter innspel frå kommunepartia og arbeidet i programnemnda. Det inneber mogleg justering av oppbygging, tekst og politikk. Førsteutkastet skal fungere som eit grunnlag for diskusjon og innspel, medan programnemnda arbeider med forslag til valprogram.

9	Sterkare saman i tøffe tider	3
10	<i>Lukkast Vestland, lukkast Noreg</i>	3
11	<i>Seks visjonar for Vestland fram mot 2030:</i>	4
12	<i>Regional utvikling: Å utvikle Vestland for framtida</i>	5
13	<i>Trygg styring for eit sterkare Vestland</i>	5
14	<i>Klima, folkehelse og sosial utjamning som ramma rundt all politikk</i>	6
15	Opplæring og kompetanse – ein inkluderande fellesskule	6
16	<i>Vidaregåande opplæring</i>	7
17	<i>Fleire fagarbeidarar med høg kompetanse</i>	8
18	<i>Fagskulen for framtidige fagarbeidarar</i>	9
19	<i>Regional kompetansepolitikk: Lære heile livet</i>	10
20	Samferdsle og infrastruktur	11
21	<i>Busetting og verdiskaping i heile fylket</i>	11
22	<i>Vegnettet</i>	11
23	<i>Eit kollektivtilbod for framtida</i>	12
24	<i>Ferje, hurtigbåt og sjøtransport</i>	13
25	<i>Kortbanenettet for fly</i>	13
26	Næringsliv og arbeidsliv	14
27	<i>Utvikling og omstilling av næringslivet</i>	14
28	<i>Eit seriøst arbeidsliv for alle</i>	15
29	<i>Våre viktigaste næringar</i>	16
30	Energi, klima og miljø	18
31	Kultur, idrett og frivilligheit	19
32	<i>Kultur og språk</i>	19
33	<i>Kulturmiljø, kulturminner og fartøyvern</i>	21
34	<i>Idrett og friluftsliv</i>	21
35	<i>Frivilligheit og demokrati</i>	22
36	<i>Inkludering og mangfald</i>	23
37	God tannhelse for alle	23
38		
39		

40 Sterkare saman i tøffe tider

41 Arbeidarpartiet sine kjerneverdier er **fridom, likskap og solidaritet**. Fridom for
42 nokre skal ikkje avgrense fridomen for andre. Alle skal ha moglegheita til å lukkast,
43 uavhengig av kvar du bur, kor du kjem frå, kva du trur på eller storleiken på
44 lommeboka di.

45 I 2022 er verda gått inn i ei ny krisetid med krig i Europa. Etterdønningane etter
46 koronakrisa og krigen i Europa har medført dyrtid og inflasjon. Det påverkar oss òg.
47 Framtida er meir usikker enn før.

48 I krisetid og omstilling er det avgjerande å skape tryggleik for arbeid og velferd, når
49 andre delar av livet er usikkert. For oss er arbeid, velferd og klima dei viktigaste
50 prioriteringane. Historia viser at like moglegheiter, små skilnadar mellom folk og høg
51 tillit er avgjerande for å håndtere kriser slik at vi kjem sterkare ut på andre siden.

52 Difor er vi sosialdemokratar. Det er difor vi ynskjer å bidra til styringa av Vestland i
53 fire år til. Det er difor vi ber om di røyst på valdagen.

54 Lukkast Vestland, lukkast Noreg

55 Norge og verda står overfor fleire store utfordringar. Ulikheitene veks i Norge og i
56 verda, kor dei rikaste blir rikare og dei med minst får endå mindre. Klimakrisa er her
57 no, og har store konsekvensar for oss her vest med meir nedbør, ras, tørke og eit
58 varmare hav. Vi kjenner på konsekvensane no, men det er dei framtidige
59 generasjonane som vil kjenne det mest.

60 Vestland er eit Noreg i miniatyr. Bergen er storbyen med folkerike nabokommunar
61 rundt. Langs kysten har vi små og store lokalsamfunn som lever av havet, og i
62 fjordane våre har vi fleire byar og tettstadar. Vi har ein vakker natur med kyst, fjordar,
63 fjell og vatn. Vestland har utfordringane og moglegheitene som heile Noreg har.

64 For å skape like moglegheiter for alle og ein sterk offentleg velferdsstat, må vi sikre
65 auka grøn verdiskaping basert på vårt naturgitte potensiale i Vestland. Løysinga er å
66 skape for å dele, samtidig som vi kuttar klimagassutslepp.

67 Det er naturressursane våre som har skapt grunnlaget for det mangfaldige
68 næringslivet i Vestland. Verksemdar innan verftsindustri, olje og gass,
69 prosessindustri, fornybar energi, reiseliv, landbruk, fiske og oppdrett er sentrale for
70 verdiskapinga i Vestland.

71 Petroleumsnæringa har teke Noreg inn i ein gullalder, både med rikdom og med
72 kompetanse. I framtida må vi redusere oljeproduksjonen vår. For å sikre overgangen
73 skal vi skape den nye grønne industrien på skuldrene av den gamle. Noreg må og
74 skal vere ein sterk industrinasjon med verdsleiande kompetanse også i framtida.

For å klare omstillinga, må vi ha ein inkluderande fellesskule for alle. Lærarane skal ha tillit til å utøve yrket sitt, og elevane skal møte ein skule med rom til å sjå kvar einskild. Alle skal ha moglegheitene til å lukkast, anten det er med meisterbrev eller mastergrad.

Vi skal fortsette satsinga på yrkesfaga, og sikre at alle som er kvalifisert, får læreplass. Samarbeidet med næringslivet må styrkast, og vi skal skape fleire moglegheiter til yrkesfagleg høgare utdanning. Elevane skal vere klar i møte med arbeidslivet og studentlivet.

Vegane våre skal vere trygge og binde Vestland saman. Kollektivtilbodet skal utviklast slik at det er tilpassa livet i både by og land. Det skal vere trygt og effektivt å ferdast i Vestland på ein miljøvenleg måte.

Ved å sikre ein inkluderande fellesskule og bygge eit næringsliv basert på våre naturgitte føresetnader, skal vi skape for å dele. Med eit næringsliv i vekst, kan vi sikre velferda til fleire og klare klimaomstillinga. Vestland er eit spegelbilete av Norge. Difor kan vi seie at lukkast Vestland, lukkast Norge.

Seks visjonar for Vestland fram mot 2030:

Overordna for programmet vårt er visjonane for eit sterkare og meir inkluderande Vestland. Desse visjonane vil gjenspegle heile programmet vårt, og vere ei rettesnor for alle avgjersler vi tar i perioden.

Vestland Arbeidarparti sine seks visjonar for Vestland fram mot 2030 er:

- Alle ungdomar skal komme seg gjennom vidaregåande opplæring med eit vitnemål eller fagbrev. Ingen skal ufrivillig stå utanfor arbeid, skule eller anna opplæring.
- Næringslivet og det offentlege har tilgong på nok arbeidskraft og kompetanse, og at Vestland har eit seriøst og organisert arbeidsliv.
- Vi skal nå klimamåla om 55% utsleppskutt innan 2030, og fylkeskommunen sjølv skal vere klimanøytral innan 2030.
- Industrien og næringslivet i Vestland skal utvikle grøne teknologiske løysingar for heile verda, og sikre kommersiell produksjon av nye teknologiar i eigen region.
- Kulturlivet, idretten og frivilligheita skal blomstre, med eit mangfald av uttrykk, idrettsgreiner og organisasjonar som gir plass til alle.

- 113 • Vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegane våre skal bli redusert betrakteleg,
114 med liv og helse som førande prinsipp.

115 **Regional utvikling: Å utvikle Vestland for framtida**

116 For å løyse dei store samfunnsutfordringane må vi samarbeide på tvers av det
117 offentlege, private og frivillege. Fylkeskommunen må vere ein medspelar for å skape
118 berekraftige samfunn i by og bygd. Gjennom gode samarbeid skapar vi det beste
119 samfunnet som mogleg.

120 Om du bur i Bremanger, på Bømlo eller i Bergen skal du ha moglegheita til å leve eit
121 godt liv. Saman skal vi skape det leiande verdiskapingsfylket, vere det beste
122 folkehelsefylket og skape ei inkluderande framtid for alle.

123 Vestland fylkeskommune skal vere ein forkjempar for eit styrka Vestland opp mot
124 nasjonale myndigheiter.

125 Slik skal vi, saman med kommunane, styrke Vestland som den leiande regionen i
126 Norge.

127 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 128 • Aktivt samarbeide med kommunane, næringslivet og sivilsamfunnet for å
129 utvikle framtida sitt Vestland.
- 130 • Bruke alle verkemiddel for å sikre at Vestland blir ein sterk motpol mot det
131 sentrale austlandet.
- 132 • Vere kommunane, næringslivet, kulturlivet og frivilligheita sitt talerøyr opp mot
133 nasjonale myndigheiter.
- 134 • Leggje FN sine berekraftsmål til grunn for den regionale utviklinga.
- 135 • Berekraft, klima og naturmangfald skal vere førande i regionale planar og ved
136 innspel til lokale og statlege planar.

137 **Trygg styring for eit sterkare Vestland**

138

139 Trygg økonomisk styring er ein føresetnad for at vi skal nå dei overordna måla våre.
140 I usikre tider skal trygg økonomisk styring sikre velferda i dag og for framtida.

141

142 Politikarane må vise moderasjon. Arbeidarpartiet vil arbeide for at den totale
143 godtgjersla frå fylkeskommunen og andre inntektskjelder, ikkje blir for høg for den
144 einskilde representant. Godtgjersla skal leggje til rette for demokratisk deltaking for
145 flest mogleg.

146

Arbeidarpartiet meiner òg at Vestland fylkeskommune er så stor og omfattande at fylkeskommunen burde styrast etter parlamentarisk modell. Modellen må baserast på økonomisk moderasjon og openheit.

Vestland har vist at når ein gir fylkeskommunen fleire oppgåver, så løyser vi dei betre enn staten. Med Arbeidarpartiet i leiinga dei siste 4 åra, har kulturlivet fått auka tillit til fylkeskommunen, og næringslivet ser ein proaktiv, offentleg sektor som er ein lagbyggjar. Vi har kompetansen og storleiken til å ta over fleire oppgåver frå staten, slik at makta kjem nærare folk. Oppgåver som best løysast på eit regionalt nivå, bør flyttast til fylkeskommunen.

Eit samla Vestland skapar ein slagkraftig region. Difor opnar Arbeidarpartiet for nye samtalar om å gi fleire moglegheita til å bli med i Vestland.

Klima, folkehelse og sosial utjamning som ramma rundt all politikk

Dei store utfordringane løyser vi best om alle delar av samfunnet bidreg inn for å gjere liva til folk betre. For Vestland Arbeidarparti er klimakrisa og ulikskapskrisa dei to store overordna utfordringane vi står ovanfor. Klimapolitikk og politikk for å utjamne sosiale skilnadar blir såleis ein raud tråd i programmet innanfor alle områder.

God helse er ein føresetnad for å kunne leve innhaldsrike liv og medverke til fellesskapet på arbeidsplassen og på fritida. Gjennom folkehelsearbeidet vil vi styrke den psykiske og fysiske helsa til våre innbyggjarar, og arbeide for å redusere levekårsutfordringar og sosial ulikskap. Sosial-, helsemessig- og økologisk berekraft vil vere grunnprinsippa i vårt politiske arbeid.

Difor vil Arbeidarpartiet følgje FNs berekraftsmål i politikktutforminga, og ha klima, folkehelse og sosial utjamning som ramma rundt all politikk

Opplæring og kompetanse – ein inkluderande fellesskule

Alle skal ha moglegheit til å lukkast, uavhengig kven ein er. Skulen er ein viktig arena for utjamning av forskjellar mellom elevane. Skulen er også avgjerande for å sikre næringslivet for framtida gjennom god yrkesopplæring og høgare yrkesfagleg utdanning.

Arbeidarpartiet vil styrke den offentlege fellesskulen gjennom auka kvalitet i opplæringa, å styrke gratisprinsippet og betre velferda for elevane. Målet er at alle elevar skal lukkast med, og fullføre, vidaregåande opplæring.

Vidaregåande opplæring

Det skal vere trygt og motiverande å gå på skulen. For å skape trivsel og motivasjon for elevar og tilsette treng ein gode bygg med universell utforming, oppdatert undervisningsmateriell og kvalifiserte lærarar.

Prinsippet om at den offentlege skulen sikrar like moglegheiter for alle er grunnleggjande for Arbeidarpartiet sin skulepolitikk. Difor ønskjer vi ikkje fleire privatskular.

Læraren er den viktigaste ressursen for den einskilde eleven si læring, og må difor få tillit og høve til å utøve yrket sitt. Samstundes erkjenner Arbeidarpartiet at den opprivande konflikta i samband med lærarstreiken i 2022 har vist manglande tillit mellom partane i arbeidslivet. Vestland Arbeidarparti skal arbeide for å gjenopprette denne tilliten.

Elevane treng å oppleve meistring og å trivast på skulen, dette bidreg også til god fysisk og psykisk helse. Lærarane må ha nok tid til å undervise og til å følge opp dei einskilde elevane. Difor må vi styrke den tverrfaglege innsatsen rundt elevane med mellom anna psykososial kompetanse, miljøarbeidarar og skulehelseteneste.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Vidareføre bruken av inntaksregionar i Vestland for å sikre retten til å gå på ein skule nær der ein bur.
- Sikre eit godt vidaregåande opplæringstilbod for elevane i heile fylket, dette inneber ein berekraftig balanse mellom ein desentralisert skulemodell og eit variert programtilbod.
- Vidareutvikle Nettskulen i Vestland for å sikre mangfaldige opplæringstilbod i heile fylket.
- Vidareføre retten til å fullføre skuleløpet på den skulen ein har starta på.
- Sikre gode økonomiske rammer for skulane, og seie nei til stykkprisfinansiering.
- Vidareføre tilbodet om gratis skulefrukost på alle vidaregåande skular i Vestland.
- Sikre at elevane skal ha tilgang til fysiske læremiddel. Det digitale skal vere eit supplement. Læremiddel skal vere på begge målformer.

- Sikre at alle læremiddel ein treng i vidaregåande skule skal vere gratis. Difor skal vi også arbeide for rimelegare skule-PC.
- Sikre at elevar som er i ferd med å falle ut av skuleløpet skal ha rett til god oppfølging, både sosialpedagogisk oppfølging og frå rettleiingstenesta.
- Sikre tilstrekkelege ressursar til elev-, lærling- og mobbeomboda.
- Styrke rådgjevingstenesta i den vidaregåande skulen, blant anna gjennom kompetanseutvikling for dei tilsette, betre kartleggingsverktøy og samarbeid med arbeidsliv og med karrieresenter.
- Styrke laget rundt eleven ved å opprette eigne miljøteam eller miljøkoordinatorar, og ha god psykososial kompetanse på alle vidaregåande skular.
- Arbeide inn mot kommunane for å få fleire helsesjukepleiarar på dei vidaregåande skulane, då helsesjukepleiarar er eit kommunalt ansvar.
- Seie nei til etableringa av nye privatskular med offentleg finansiering, og nei til utviding av eksisterande privatskular
- Dei vidaregåande skulane skal vere opne for politiske ungdoms- og interesseorganisasjonar.
- Sikre at hybelbuarar har trygge og gode vilkår i og utanfor skuletida, ved å mellom anna opprette eigne trivselstiltak og ha eigne miljøkoordinatorar.

Vestland Arbeidarparti vil arbeide opp mot staten for å:

- Gjere konsesjonar til privatskular med offentleg finansiering tidsavgrensa, og syte for at desse blir sett i samanheng med den offentlege skulestrukturen. Fylkeskommunen må ha større påverknad på etableringa av og strukturen på dei private skulane.
- På sikt fjerne den offentlege støtta til kommersielle privatskular.
- Innføre alternative eksamensformer som i større grad kan syne den einskilde eleven sin kompetanse.
- Auke stipenda til elevane for å sikre gratisprinsippet i vidaregåande skule, også for dei som bur på hybel.

Fleire fagarbeidarar med høg kompetanse

For å løyse utfordringane som kjem i framtida, vil ein trenge mange fleire utdanna fagarbeidarar. Vi vil jobbe for at trenden med at fleire vel yrkesfag, held fram, og vi vil sikre at fagprogramma til ei kvar tid er relevante for arbeidslivet. Alle som er kvalifiserte til å få ein læreplass, skal få det.

Dei vidaregåande skulane skal ha godt opplæringsmateriell. Den teknologiske utviklinga krev at det offentlege har godt samarbeid med næringslivet, mellom anna gjennom samarbeid om moderne opplæringsutstyr. Yrkesfaga skal tilpassast

næringslivet sitt behov for framtidig arbeidskraft, og elevane skal vere best mogleg førebudde på krava dei vil møte som lærlingar.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Innføre ein læreplassgaranti, slik at alle elevar som er kvalifiserte får læreplass.
- Sikre YSK-linjene, og vurdere å opprette fleire klassar i fleire delar av fylket.
- Auke gjennomføringa på yrkesfag ved at fleire går ut i lære, mellom anna ved at fleire kan få praksisopphald i løpet av skulegangen
- Redusere talet elevar som går over på påbygg før fullført fagbrev gjennom meir tilpassa opplæringstilbod, til dømes vurdere studiespesialiserande programfag innan helsefag
- Samarbeide med lokalt næringsliv for å utdanne relevant arbeidskraft for næringslivet og for å sikre at lærlingane har erfaring med utstyret dei skal nytte i arbeidslivet.
- Arbeide for å opprette klasser der ulike faggrupper kan ta fellesfag på skulen, og ta resten av opplæringa i bedriftene.
- Arbeide for at fagarbeidarar kan ta bachelor- og masterutdanning gjennom Y-vegen. Dette gjeld særleg innan helsefag og tekniske fag.
- Arbeide mot kommunane for å sikre fleire læreplassar i offentleg sektor, særleg innanfor velferdsyrka, og at det er samsvar mellom tilgjengelege læreplassar og skuleplassar.
- Dimensjonere yrkesfagtilboda slik at dei samsvarer med tilgjengelege læreplassar.
- Utvide individuelt tilpassa skuletilbod for ungdomar med alvorlege psykiske vanskar til òg å omfatte yrkesfaglege tilbod.

Vestland Arbeidarparti vil arbeide opp mot staten for:

- At nasjonalt senter for yrkesfag blir plassert i Vestland, i godt samarbeid med dei vidaregåande skulane, fagskulen og universitets- og høgskulemiljøa.
- At fylkeskommunane får ekstratilskot for å opprette YSK-linjer.

Fagskulen for framtidige fagarbeidarar

Fagskulen gir moglegheiter til fagarbeidarar som vil vidareutdanne seg. Fagskulen gir høgare yrkesfagleg utdanning, og er avgjerande for å imøtekomme kompetansebehovet i framtida. Det er kompetansen hos dei tilsette som er det største konkurransefortrinnet i norsk næringsliv. Kombinasjonen av praktisk og teoretisk kompetanse er noko av det viktigaste industrien og næringslivet elles treng, og fagskulen er sentral for å sikre næringslivet rett kompetanse for framtida.

Det er viktig at fagskulen får den anerkjenninga den fortener som eit godt alternativ til høgare akademisk utdanning.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Vere ein aktiv eigar, og ha fagtilbod på Fagskulen i Vestland som er relevante for arbeidslivet.
- Legge til rette for kortare utdanningar og høve til å kombinere utdanning med arbeid.
- Styrke utdanningstilboda ved fagskulane, og legge til rette for fleksible løysingar der utdanninga kan gjennomførast desentralisert og i tilpassa modular.
- Informere om tilbod om høgare yrkesfagleg utdanning gjennom kampanjar retta mot ungdomsskular og yrkesfagselevar i vidaregåande skule.
- Sikre at fagskulestudentane sine studentrettar skal likestillast med universitets- og høgskulestudentane sine rettar.

Vestland Arbeidarparti vil arbeide opp mot staten for å:

- Auke statusen til fagskuleutdanninga.
- Auke den statlege finansieringa av fagskulane i Norge.

Regional kompetansepolitikk: Lære heile livet

Det vil bli vanlegare i framtida at ein må skifte jobb oftare. Arbeidslivet er heile tida i endring, og dette medfører at fleire må omskulere seg og ta vidareutdanning for å ha den kompetansen arbeidslivet treng. Slik sikrar vi at fleire blir inkluderte i arbeidslivet, og vi sikrar eit sterkt og konkurransedyktig næringsliv. Difor må prinsippet om å lære heile livet bli grunnleggande for opplæringspolitikken. Utdanning og livslang læring må vere tilgjengeleg der folk bur.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Styrke tilbodet om etter- og vidareutdanning for alle yrkesgrupper i nært samarbeid med partane i arbeidslivet og vaksenopplæringsorganisasjonane/studieforbunda.
- Samarbeide med staten i utviklinga av desentraliserte utdanningscenter, slik at fleire kan ta utdanning i nærleiken av der dei bur og samstundes vere i arbeid.
- Arbeide med Fagskulen i Vestland, Universitetet i Bergen og Høgskulen på Vestlandet om korleis betre legge til rette for å ta fag uavhengig av bachelor- og masterløp.
- Samarbeide med staten om yrkesfagleg rekvalifisering med oppdatert og formalisert kompetanse til både arbeidstakarar og arbeidsgjevarar.
- Oppretthalde produksjonskulane i Vestland og sikre framtidig finansiering i samarbeid med staten.

349

350 **Samferdsle og infrastruktur**

351 **Busetting og verdiskaping i heile fylket**

352 Vestland Arbeidarparti sitt overordna mål er å legge til rette for gode liv, busetting og
353 verdiskaping i heile fylket. Vestland er eit fylke med store moglegheiter; samstundes
354 står vi også overfor utfordringar knytt til folkevekst, omstilling av næringslivet og det
355 å nå ambisiøse klimamål.

356 **For Vestland Arbeidarparti er difor dei overordna måla for**
357 **samferdslepolitikken:**

- 358 • Å prioritere liv og helse.
- 359 • Å kutte utslepp for å løyse klimakrisa.
- 360 • Å utvikle attraktive bu- og arbeidsmarknadsregionar som sikrar
- 361 konkurransekrafta i Vestland

362 **Vegnettet**

363 Gode vegar er avgjerande for at Vestland skal vere attraktivt for både busetnad og
364 næring. Vegane må vere trygge og bidra til utvida bu- og arbeidsmarknadsområder.

365 På fylkesvegane er det utfordringar med utrygge, rasutsette vegar og eit stort
366 vedlikehaldsetterslep. I tillegg er ferjer og andre barrierar ei avgrensing for næringsliv
367 og utvikling av attraktive bu- og arbeidsmarknadsregionar.

368

369 Vestland Arbeidarparti vil difor prioritere liv og helse, naudsynt vedlikehald og
370 realisering av ferjeavløysings- og innkortingsprosjekt som er økonomisk fornuftige for
371 fylkeskommunen.

372 Riks- og europavegane spelar også ei avgjerande viktig rolle for å knyta fylket vårt
373 saman internt og med andre regionar nord, sør og aust for oss. Vi forventar at staten
374 prioriterer å bygge ut eit trygt, rassikkert, tenleg og effektivt overordna vegnett i fylket
375 vårt. Det vil styrke busetting, konkurransekraft og legge til rette for den store
376 omstillinga vi skal gjennom i åra som kjem.

377 **Arbeidarpartiet vil:**

- 378 • Prioritere rassikring og naudsynt vedlikehald på fylkesvegnettet i tråd med
- 379 vedteken regional transportplan.
- 380 • I stramme budsjett, prioritere trafikktryggleik og betre skulevegar.
- 381 • Vere ein pådrivar for å avløyse eller innkorte ferjesamband der dette er
- 382 økonomisk fornuftig for fylkeskommunen.

- 383 • Sikre at større samferdsleprosjekt bidreg til regional verdi- og jobbskaping
384 gjennom mellom anna styrka krav til klima og innovasjon i fylkeskommunale
385 anbod.
- 386 • Arbeide for at vi gjennomfører prosjekt på ein måte som sikrar meir
387 trafiksikker veg for pengane.

388

389 **Arbeidarpartiet vil arbeide opp mot staten for å:**

- 390 • Sikre mest mogleg samferdslemidlar til fylket både til vedlikehald, rassikring
391 og nye, større vegprosjekt.
- 392 • Sikre forpliktande nasjonale planar for vedlikehald og rassikring av riks- og
393 fylkesvegar.
- 394 • Forbetre ferjeavløysingsordninga for å realisere modne ferjeavløysings- og –
395 innkortingsprosjekt i ulike delar av fylket.
- 396 • Realisere ny veg og bane mellom Bergen og Voss (K5).
- 397 • Realisere ein opprusta og ferjefri E39 langs Nord/Sør-aksen med gode
398 koplingar til andre område i fylket.
- 399 • Foretre aust-vest-sambanda.

400

401 **Eit kollektivtilbod for framtida**

402 Noreg og Vestland har sett ambisiøse klimamål fram til 2030 og 2050. Bergen er
403 også omfatta av nullvekstmålet for biltrafikk.

404 Auka bruk av kollektivtransport, tilrettelegging for sykkel/gange og gjennomtenkt by-
405 og tettstadplanlegging spelar ei avgjerande rolle for å nå desse måla.

406 Då må det satsast vidare på utvikling av kollektivtransporten i Bergen, der
407 befolkningsgrunnlaget for kollektive løysingar er størst. Utanfor storbyen vil auke i
408 kollektivbruk kreve utvikling av nye og meir treffsikre mobilitetskonsept i samarbeid
409 med kommunane. Best utvikling får vi dersom sykkel og gange vert sett i samanheng
410 med kollektivtilbodet både i byar og tettstadar.

411 **Arbeidarpartiet vil:**

- 412 • At Skyss må bli eit fullverdig mobilitetsselskap.
- 413 • Gjere det gratis for born opp til og med 12 år på kollektiv.
- 414 • Arbeide vidare med nye billetttypar som er tilpassa ein meir fleksibel
415 reisekvardag.
- 416 • Kartlegge reisevanane til studentane med sikte på å gje studentar lågare pris
417 på periode- og enkeltbillettar.
- 418 • Halde fram bygginga av Bybanen til Åsane.
- 419 • Utvikle nye løysingar som aukar kollektivbruken i distrikta.
- 420 • Sikre at prisen på kollektivreiser ikkje skal auke meir enn generell prisvekst.

- 421 • Forenkle og samkøyre takstsystema mellom tog, buss, hurtigbåt og ferje, og
- 422 sikre god korrespondanse.
- 423 • Satse på utbygging av gang- og sykkelveggar i samarbeid med kommunane.

424 **Arbeidarpartiet vil arbeide opp mot staten for å:**

- 425 • Få ein større statleg andel av store kollektivprosjekt.
- 426 • Sikre 70% statleg finansiering av Bybanen.

427

428 **Ferje, hurtigbåt og sjøtransport**

429 Ferje og hurtigbåt er ein avgjerande del av samferdsletilbodet i store delar av
430 Vestland. Eit tenleg ferje- og hurtigbåttilbod som dekker behova til folk og næringsliv
431 er difor naudsynt for å sikre livskraftige lokalsamfunn i dei ulike delane av fylket.

432 Hurtigbåtane har i dag store utslepp. I kommande anbod er det difor viktig å gå over
433 til låg- og nullutsleppsløysingar også på hurtigbåtane, samstundes som ein tek i vare
434 eit godt rutetilbod til dei reisande.

435 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 436 • Stille krav til miljøvenleg drift og fornya hurtigbåtar i heile fylket.
- 437 • Arbeide vidare med moglegheiten for ei blå Bybane i Bergensområdet.
- 438 • At hurtigbåtrutene må vidareutviklast og vere ein integrert del av fylket sin
- 439 kollektivstrategi.
- 440 • At ferjetilbodet skal vere fleksibelt i høve endra trafikkmengd.
- 441 • Ha ferjetilbod som er tilpassa behova for å utvikle velfungerande i bu- og
- 442 arbeidsområde.

443 **Vestland Arbeidarparti vil arbeide opp mot staten for å:**

- 444 • Sikre betre statleg finansiering av ferje- og hurtigbåttilbodet som er i samsvar
- 445 med kostnadsveksten i nye anbod og ved ny teknologi.
- 446 • Sikre, merke og utdjupe skipsleidene langs kysten og bygge ut Stad
- 447 skipstunnel.

448 **Kortbanenettet for fly**

449 Kortbanenettet for fly er ein viktig og naudsynt del av beredskapen og
450 kollektivtilbodet i distriktet. Vestland Arbeidarparti vil arbeide for at kortbanenettet
451 skal ha eit godt og framtidsretta flytilbod, primært gjennom at alle fem
452 kortbaneflyplassane i fylket vert ein del av staten si FOT-ruteordning.
453 Vi vil også arbeide for at vi får ei pilotordning på utsleppsfrie fly på kortbanenettet i
454 Vestland.

Næringsliv og arbeidsliv

Arbeid til alle er jobb nummer éin og vår viktigaste oppgåve. Skal vi lukkast med den, må vi utvikle våre eksisterande næringar og legge grunnlaget for nytt næringsliv og ny industri i heile fylket.

Det grønne skiftet og krav om kutt i klimautslepp krev nye løysingar. Næringslivet i vår region har synt at dei på mange område er verdslaiande og evnar å utvikle ny teknologi som kan møte framtidens utfordringar.

Den store utfordringa på arbeidsmarknaden i dag er ikkje nok arbeidsplassar, men nok kvalifisert arbeidskraft. Auka krav til innovasjon og teknologisk utvikling skapar nye behov for etter- og vidareutdanning. Den vidaregåande skulen i Vestland skal gi elevane eit godt grunnlag for utdanning til fagbrev og til vidare utdanning på fagskule, høgskule og universitet.

For å lukkast i omstilling og utvikling av næringslivet må vi òg ta heile fylket i bruk. Vestland fylke må leggjast til rette med moderne infrastruktur. Samferdsleårene må vere trygge og effektive både på sjø, på land og i lufta. Vi må ha ei effektiv jarnbane og eit velutvikla flytilbod. Det må vere god tilgang på høghastighetsbreiband, fornybar kraft og eit stabilt straumnett med lik nettleige i distrikt og by.

Høg sysselsetting og eit organisert arbeidsliv er ein føresetnad for eit tillitsbasert samfunn med små inntektsskilnader, og legg grunnlaget for finansieringa av vår felles velferd. Trygge jobbar og ei løn det går an å leve av, er avgjerande for fridomen til den einskilde og for fellesskapet. Vestland fylke skal gjennom sitt arbeid bidra til eit seriøst arbeidsliv som tryggar arbeidsfolk til å ha ei lønn å leva av og ein jobb å leva med.

Utvikling og omstilling av næringslivet

Mange av verksemdene i privat sektor konkurrerer i ein internasjonal marknad og må drive kontinuerleg omstilling og utvikling for å vere konkurransedyktige.

Klimaendringane gjer at næringslivet i Vestland må omstille seg i ei grønare retning i tett samarbeid med lokale og nasjonale styresmakter. Vestland har alle føresetnader for å lykkast i ei grøn omstilling med sine sterke fagmiljø i forsknings- og utdanningsinstitusjonar, partane i arbeidslivet og industri- og næringsverksemdar som arbeider i lag for å nå mål.

Mange av klimaløysingane ligg i industrien. Olje- og gassindustrien, maritim industri og leverandørindustrien bygger no det neste energieventyret i Noreg. Karbonfangst

og karbonlagring, hydrogen, havvind, batteriteknologi, bioøkonomi og grøn skipsfart er industrien sine klimaløysingar, og kan bli nye store næringar for Noreg. Noreg er òg ein viktig aktør innanfor bioenergi og fôrproduksjon og har store moglegheiter for å auke verdskapinga basert på bioressursane våre frå hav, jord og skog.

Arbeidarpartiet vil at Vestland skal vere eit føregangsfylke i det grønne skiftet. Vi vil ta heile fylket i bruk for å lukkast med omstilling og utvikling av næringslivet, og sørge for at næringslivet og det offentlege i Vestland har tilgong på nok arbeidskraft og kompetanse.

Vestland Arbeidarparti vil:

- hjelpe industrien og næringslivet i Vestland med å utvikle grønne teknologiske løysingar for heile verda, og sikre kommersiell produksjon av nye teknologiar i eigen region.
- gjere Vestland fylke til ein aktiv samarbeidspartnar for næringslivet i deira mål om utvikling, innovasjon og utdanning av relevant arbeidskompetanse.
- arbeide for å sikre tilgang på risikovillig kapital til etablering av nye verksemdar og til utvikling av ny teknologi og nye produkt, til dømes gjennom samarbeidsløysingar med statlege og private låne- og finansinstitusjonar.
- styrke regionale næringsklynger med kompetanse og ressursar til å skape arbeidsplassar.
- sørgje for digital infrastruktur som stettar behova til næringslivet.
- vidareutvikle programmet for Grøn Region Vestland.

Eit seriøst arbeidsliv for alle

Utan det organiserte arbeidslivet overlever ikkje samfunnsmodellen vår. Saman med ei sterk fagrørsle vil vi kjempe mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, avgrense leige av arbeidskraft, sørge for at fleire kan jobbe på heiltid i faste stillingar, og satse på livslang læring og kompetanse. I eit arbeidsliv i stadig endring er kompetanseheving og omstilling eit stadig pågåande arbeid som må forankrast i samarbeidsmodellen.

Kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er avgjerande for å sikre tilsette eit trygt og helsefremjande arbeidsmiljø med rettferdige løns- og arbeidsvilkår. Arbeidstakarane sine rettar i lov- og avtaleverk må styrkast. I kampen for eit meir seriøst arbeidsliv er det naudsynt med eit forpliktande samarbeid mellom styresmaktene og partane i arbeidslivet. Arbeidarpartiet seier nei til å konkurranseutsette fylkeskommunale tenester. Vi vil avgrense bruken av vikarbyrå og innleige av arbeidskraft i privat og offentleg sektor.

538
539 Dei tilsette i Vestland fylkeskommune skal oppleve å bli møtt av ein seriøs og
540 inkluderande arbeidsgjevar. Arbeidarpartiet har ei grunnleggande tru på at alle
541 arbeidsplassar vert drivne best når dei tilsette vert høyrde og har høve til å medverke
542 i viktige prosessar. Arbeidarpartiet vil styrke samarbeidet med tilsette og
543 fagorganisasjonar på alle nivå. Vestland fylkeskommune skal ha ein heiltidskultur og
544 som hovudregel berre lyse ut heile, faste stillingar.

545
546 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 547
- 548 • at Vestland fylke i alle sine innkjøp legg seriøsitetsbestemmelsar til grunn for
 - 549 å sikre gode og føreseielege arbeidskår for arbeidsfolk, og bruker lærlingar i
 - 550 alle fylkeskommunale prosjekt og anbod.
 - 551 • seie nei til konkurranseutsetting av reinhaldstenester i fylkeskommunal regi
 - 552 • auke antall lærlingar i fylkeskommunale verksemdar
 - 553 • Sikre gode rutiner for varsling, og oppfølging og ivaretaking av varslarar.
 - 554 • Sikre at arbeidstakarane sine pensjonsrettar blir ivaretekne.
 - 555 • vere ein aktiv pådrivar for å sikre menneske med nedsett funksjonsevne, og
 - 556 “høi i CVen”, deltaking i arbeidslivet
 - 557 • arbeide for at alle tilsette i fylkeskommunen får tilbod om heiltidsstillingar.
 - 558 • Sørge for at det i driftskontraktar som settast ut på anbud sikrast at
 - 559 overtakande bedrift overtek ansatte og lærlingar i samsvar med reglane i
 - 560 arbeidsmiljølova
 - 561 • Opprette ein eigen og uavhengig LO-koordinator som har som oppgåve å
 - 562 etterleve seriøsitetskrav i anbod og kontrakter.
 - 563 • At anbod i Vestland fylkeskommune skal vektlegge fleire forhold enn pris.

564

565 **Våre viktigaste næringar**

566
567 Vi treng eit sterkt *vestlandslandbruk* som produserer trygg og god mat. Dette er viktig
568 for mattryggleik, sjølvberging og berekraft. Landbruket gir arbeidsplassar i heile
569 fylket og grunnlag for ei rekke arbeidsplassar i næringsmiddelindustrien i distrikta.
570 Frukt- og bær dyrking vil vere eit satsingsområde for vår region fordi vi blir rekna for å
571 vere Noreg sin frukthage. Vestlandsskogbruket er viktig for lokal verdiskaping og det
572 grønne skiftet.

573
574 Vakker natur er eit av våre viktigaste aktivum – for oss som bur i Vestland og dei
575 som besøker oss. *Reiselivsnæringa* nyttar føremona som vår natur med fjord og fjell
576 gjer av opplevingar frå lokale tilreisande såvel som internasjonale tilreisande.
577 Næringa har gode føresetningar for å vere ei heilårsnæring som tryggar faste
578 arbeidsplassar, også i distrikta utanom Bergen. Arbeidarpartiet ser reiselivsnæringa

som ei viktig næring for regionen, som skal utviklast med merksemd på meir miljøvenlege reiselivsprodukt.

Sjømatnæringa i Vestland er ein stor næringsaktør i Vestland. Sjømatnæringa bidreg i dag til både sysselsetting, verdiskaping og matproduksjon. Regionen har store verksemdar med mange tilsette innan fiskeri. Det er ei målsetting å legge til rette for at fangsten vert landa og foredla lokalt. For få det til, må fylket sikre god infrastruktur for næringa, både i form av transportkorridorar og tilstrekkeleg kaiareal. Fiskerifaglege og maritime utdanningstilbod må styrkast. Planlagde investeringar i lokale fiskerihamner må framskundast. Samtidig må vidareutvikling i bransjen skje i på ein berekraftig måte. Verdiane i havet må forvaltast i eit æveperspektiv.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Sikre vestlandsbonden gode rammevilkår og legge til rette for nye samarbeidsformer som kan sikre rekruttering og optimisme i jord- og skogbruksnæringa
- Oppretthalde utdanningsinstitusjonar som sikrar jordbruket fagkompetanse i framtida.
- Vere ein pådrivar i arbeidet med å auke produksjonen av fornybare ressursar frå skog og jordbruk.
- Støtte eit meir berekraftig reiseliv som sikrar naturmangfald og berekraft
- Legge til rette for heilårsreiseliv i heile fylket, og styrke verdiskapinga i næringa.
- Støtte opp om regionale prosjekt som innbefattar både kulturinstitusjonar, lokalmattilbod og naturopplevingar i etablering av reiselivsprodukt.
- Jobbe for å etablere landstraumtilkopling for skip
- At Vestland fylke skal sørge for fagutdanning etter reiselivets behov gjennom vidaregåande opplæring
- Arbeide for at vidareutvikling av sjømatnæringa skjer på ein berekraftig måte og at fangsten blir landa og vidareutvikla lokalt
- Følgje opp miljøutfordringar knytta til sjukdom og rømning i fiske og oppdrett og reagere strengt på regelbrudd
- Styrke og vidareutvikle Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet sine ansvarsområde, og medverke i arbeidet med ny samlokalisering av aktivitetane i Bergen.
- Sørge for god samhandling mellom vidaregåande skule og havnæringa for å bygge kompetanse for framtida.

Energi, klima og miljø

Verda har endra seg mykje dei siste fire åra. Europa står i ei akutt energiforsyningskrise. Norge kan stå overfor mange år med høge straumprisar. Det gjer kvardagen vanskelegare for husholdningar og bedrifter i fylket. På alle nivå må det no jobbast for å auke produksjon og redusere forbruk av energi.

Samstundes held klimaendringane fram med uforminska styrke. Effektane av endringane blir meir og meir tydelege. Gjennom Parisavtalen har Norge forplikta seg til betydelege kutt i klimagassutslipp. Klimaendringane er globale, men årsakane og løysingane er lokale. Difor skal klima vere ramma rundt all politikken vår, også på fylkesnivå.

Den store utfordringa vår er å sørge for nok energi til å oppfylle klimamåla, og samstundes ivareta miljø, lokal sjølvstyre og arbeidsplassar i heile fylket.

Tilgang på rein fornybar kraft har alltid vore eit av vestlandsindustrien sine største konkurransefortrinn. Vestland Arbeiderparti vil at vannkraftressursane skal forvaltast slik at det i framtida skal vere grunnlag for industriproduksjon i fylket.

Statnett slår fast at det er behov for å auke kraftproduksjonen i Norge, viss vi ikkje skal få kraftunderskot. I Vestland er det òg naudsynt å styrke nettkapasiteten, spesielt i Bergensregionen. Vestland Arbeidarparti vil legge til rette for auke i energiproduksjonen og ny nettutbygging, i tråd med miljøkrav og med klar lokal forankring. Kommunar som seier ja til ny utbygging skal få ein rettferdig del av verdiane som skapast.

Vakker natur er eit av Vestland fylke sine viktigaste aktivum, for oss som bur her og for alle som besøker oss. Fylket har mange urørde naturområder med stort biologisk mangfald. Arbeidarpartiet skal verne om naturmangfaldet og jobbe for fortsatt produksjon av energi med minst mogleg naturinngrep.

Vi har alle eit ansvar for å redusere energiforbruket vårt. Alle må gjere sin del, også Vestland fylkeskommune. Men fylkeskommunen har eit særleg ansvar for å gjere det enkelt for ansatte og folk i fylket å velge klimavenlege løysinger. Arbeiderpartiet vil at Vestland skal være et føregongsfylke innenfor sirkulærøkonomi.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Vere pådrivar for at områder langs kysten i Vestland vert opna for offshore vindkraft, i samråd med kommunane og innanfor nasjonale planar, slik at mest mogleg av verdiskapinga skal skje her.

- Arbeide for å oppgradere eksisterande vasskraftanlegg og linjenett for å redusere krafttap og sikre stabil tilgong på straum.
- Ikkje gå inn for utbygging av vassdrag som er verna i dag
- Vekte omsynet til naturmangfald og miljøvern tungt når gjeldande vannkraftkonsesjonar skal reviderast.
- Arbeide for at større delar av skatteinntektene frå vindkraft på land skal gå til kommune og fylkeskommune
- Berre seie ja til hybridkablar som har større kapasitet inn til Norge enn til utlandet.
- Sikre fredeleg sameksistens mellom energiproduksjon og fiskeri, friluftsliv, og andre interesser.
- Legge til rette for at ny industri og nye bustadområder får eigen energiforsyning, til dømes gjennom fjernvarme eller solceller
- Sørge for berekraftig energibruk på alle områder som fylkeskommunen har ansvar for.
- Fremje tiltak for betre utnytting av distribusjonsnettet, energieffektivisering (til dømes gjenbruk av spillvarme i industri) og lokal energiproduksjon i heile fylket.
- At all aktivitet og daglig drift i fylkeskommunen skal skje med krav om klimavenlege løysningar.
- Forplikte oss til å halde bruk av råvarer, avfall, utslipp og energiforbruk i fylkeskommunen til eit minimum.

Vestland Arbeidarparti vil jobbe opp mot staten for å:

- Få fortgang i sakshandsaminga på kraftnett og slik sikre betre distribusjon i Vestland fylke, og spesielt i Bergensregionen.
- Få lik nettleige i heile landet for å sikre meir rettferdige straumkostnadar for både næringsliv og private bustadar.

Kultur, idrett og frivilligheit

Kultur og språk

Vestland har eit enormt breitt og mangfaldig kulturliv, frå dei store institusjonane og dei små nisjeaktørane i Bergen, til dei store konsoliderte musea og små lokale

695 kulturaktørane i resten av fylket. Arbeidarpartiet meiner amatørkulturlivet og det
696 profesjonelle kulturlivet er gjensidig avhengig av kvarandre, og vil vidareutvikle dette.

697
698 By og land skal gå hand i hand, og alle skal ha eit godt kulturtilbod å gå til uavhengig
699 av kor ein bur.

700
701 Vestland er ein viktig region for språkmangfald, mellom anna med sterke
702 nynorsktradisjonar og heim til fleire dyktige forfattarar. Det er eit nasjonalt ansvar vi
703 har til å styrke nynorsken si posisjon i Noreg.

704
705 Bergen er motoren til kulturlivet i Vestland, og den einaste byen som kan konkurrere
706 om å vere den andre kulturbyen i Noreg etter Oslo. Difor må staten anerkjenne
707 Bergen som noko meir enn berre ein by utanfor Oslo. Bergen skal vere det andre
708 kulturelle hovudpunktet i Norge, med blikket retta utover landegrensene våre.

709
710 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 711 • Støtte arbeidet med å samle det frivillige kulturfeltet under ein paraply, til
712 dømes Amatørkulturrådet Vestland.
- 713 • Senke terskelen for deltaking for særleg born, unge, eldre og minoritetar i
714 kulturlivet, ved å innføre rabattordningar, stette prosjektarbeid eller liknande.
- 715 • Vidareutvikle folkebiblioteka saman med kommunane for å gjere dei mer
716 tilgjengelege for fleire og for å sikre eit variert og godt bibliotektilbod i heile
717 fylket.
- 718 • Sjå på moglegheitene for at fylkeskommunen kan samarbeide med dei
719 kommunale kulturskulane om å gje eit regionalt fordjupingstilbod til
720 kulturskuleelevene, og sikre betre tilbod lokalt i kommunane.
- 721 • Fremme vestnorsk språk, litteratur og kultur ved å styrke nynorskscenene,
722 litteraturhusa og det breie litteraturfeltet.
- 723 • At nynorsk skal vere administrasjonsspråket i fylkeskommunen, og at
724 Vestland fylkeskommune aktivt skal fremje nynorsk i samfunnet.
- 725 • Satse vidare på den breie og varierte kulturelle infrastrukturen i Vestland, ved
726 å samarbeide med kommunane og staten om opprettinga og utviklinga av
727 kulturarenaer i heile fylket.
- 728 • Vidareutvikle musea ved å vurdere vidare konsolideringar, og særleg auke
729 tilskotet til underfinansierte institusjonar.
- 730 • At Bergen skal vere Noregs fremste kulturby og kulturell motor i Vestland, og
731 støtte arbeidet med Bergen som Europeisk kulturhovudstad i 2036.
- 732 • Styrke festivalfylket Vestland, ved mellom anna å sikre deling av kompetanse
733 og ressursar.
- 734 • Arbeide for betre vilkår for frilansarar, kunstnarar og det profesjonelle
735 kulturlivet i Vestland.

736

737 **Vestland Arbeidarparti vil arbeide opp mot staten for å:**

- 738 • Sikre at Bergen blir det andre kulturelle tyngdepunktet i Norge.
- 739 • Sikre rettvise statlege tilskot til kulturinstitusjonar i Vestland.

740

741 **Kulturmiljø, kulturminner og fartøyvern**

742 Vestland har ei breidde av kulturminner som representerer fleire delar av vår felles
743 historie. Vestland Arbeidarparti vil styrke arbeidet med kulturminnevernet saman
744 med musea og frivillig sektor. Vestland har Noreg si største flåte med verna- og
745 freda fartøy, og har ei nasjonal oppgåve i formidling av flytande kulturminne og
746 kystkultur.

747

748 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 749 • Styrke det frivillige regionale kulturminnevernet.
- 750 • Oppretthalde satsinga på kystkulturen, og styrke fartøyvernet ved mellom
751 anna å betre den frivillige rekrutteringa.
- 752 • Saman med fartøyvernet, starte eit prioriteringsarbeid for å sikre betre bruk av
753 midlane som går til fartøyvernet.

754 **Idrett og friluftsliv**

755 Idretten er hjørnesteinen i livet for veldig mange, uavhengig av alder. For born er
756 spelegleda på fotballbana eller badmintonbana sjølve drivkrafta i livet, medan
757 foreldre er frivillige og arrangerer cupar og bidreg med planlegginga av den nye
758 idrettshallen. Frivilligheita skal dyrkast og styrkast, og fylkeskommunen skal spele på
759 lag med dei tusen frivillige i Vestland.

760

761 Når anlegga er der, kjem aktiviteten. Det same gjeld større arrangement, som skapar
762 idrettsglede og samhald. Difor er utvikling av anlegg og støtte til idrettsarrangement
763 svært viktig for å sikre meir og variert fysisk aktivitet i store og små lokalsamfunn.

764

765 Samtidig kan vi sjå at fleire er inaktive og er heime, og fleire ønsker å drive med
766 eigenorganisert aktivitet. E-sport og gaming er ein stor del av liva til mange, og det er
767 såleis viktig at vi sikrar gode organiserte rammer rundt dataspel, slik vi gjer no med

ein egen e-sportstrategi. Fylkeskommunen må òg arbeide for andre typar arenaer for aktivitet ved offentlege bygg og anlegg.

Friluftslivet veks, særleg etter koronapandemien. Naturen er friluftslivet sin arena, og fylkeskommunen må støtte oppunder arbeidet frilufsorganisasjonane gjer for å gjere naturen meir tilgjengeleg for fleire.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Styrke den lokale frivilligheita rundt idrett og fysisk aktivitet gjennom samarbeid med idrettskrinsen og ved bruk av tilskotsordningar.
- Nytte tilskotsordningar og andre verkemiddel for å gi fleire moglegheita til å delta i idretten og friluftslivet, og arbeide for at fleire får moglegheita til å vere aktiv i kvardagen.
- Auke tilskotet til idrettsarrangement i Vestland.
- Støtte frilufsorganisasjonanes arbeid med å rekruttere friviljuge og arbeidet med tilrettelegging av deltaking i friluftslivet.
- Arbeide for fotballbaner frie for gummigranulat, men at dette gjerast i samråd og samarbeid med idretten.
- Vidareutvikle Idrettsklynge Vest.
- Oppretthalde satsinga på e-sport og gaming, og støtte arbeidet med gode og sunne fysiske fellesskap, særleg for unge.

Vestland Arbeidarparti vil arbeide opp mot staten for å:

- Redusere ventetida mellom godkjent spelemiddelsøknad og utbetaling av midlane i Vestland.
- Auke spelemidlane til strategisk viktige idrettsanlegg.
- Auke tilskota frå staten til friluftråda sitt arbeid for å skjømte statleg sikra friluftsområder.

Frivilligheit og demokrati

Sivilsamfunnet er ein grunnstein for eit moderne demokrati. Mangfaldet av små og store organisasjonar er viktige for auka deltaking i samfunnet, for å fremje samfunnsengasjement og for å gjere frivillig samfunnsnyttig arbeid. Born, unge, vaksne og eldre finn fellesskap og meining i frivillige organisasjonar. Det vil Arbeidarpartiet hegne om.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Auke tilskota til særleg barne- og ungdomsorganisasjonar.
- Oppretthalde tilskota til regionale ungdomsparti.
- Arbeide vidare med å gjere alle fylkeskommunale bygg og anlegg gratis og tilgjengeleg for frivillige organisasjonar.

- 809 • Ikkje gje tilskot til organisasjonar som bryt likestillings- og diskrimineringslova, og
810 som ekskluderer kvinner, minoritetar, skeive eller andre frå å delta på noko vis.
811

812 **Inkludering og mangfald**

813 Målet til Arbeidarpartiet er at alle skal ha moglegheit til å delta og til å lukkast. Difor
814 er inkluderingsperspektivet gjennomgåande i alt vi gjer. Uavhengig av kor du kjem
815 frå, kva du trur på eller kven du elskar, skal samfunnet vere opent og gje deg
816 moglegheiter.

817

818 Alle sektorar i fylkeskommunen, saman med kommunane og staten, må jobbe
819 saman for å sikre at fleire får moglegheita til å delta i samfunnet.

820

821 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 822 • Arbeide med ein plan for inkludering og deltaking, som skal nytte alle delar av
823 offentlig sektor for å få fleire ut i utdanning, arbeid og frivilligheita.
- 824 • Satse vidare på mentor- og traineeordningar slik at fleire med
825 minoritetsbakgrunn får opna dørane inn til arbeidsliv og næringsliv.
- 826 • Stimulere kulturliv, idrett og frivilligheita til å sikre eit større mangfald på scena
827 og i publikum, utan å bryte prinsippet om armlengdes avstand.
- 828 • Sikre reell medverknad frå rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne
829 og andre interesseorganisasjonar i fylkeskommunale byggeprosessar for å
830 sikre reell universell utforming.

831

832

833 **God tannhelse for alle**

834 Tannhelse er ein viktig del av folkehelsearbeidet og ein viktig del av livskvaliteten til
835 innbyggjarane våre, det er derfor viktig å sikre at det offentlege tannhelsetilbodet er
836 tilgjengeleg i alle delar av fylket vårt. For at tannhelsetilbodet skal kunne
837 vidareutviklast og forbetrast er det òg viktig med sterke fagmiljø og
838 kompetansesenter, dette oppnår vi best i samarbeid med fagmiljøa. Vi skal legge til
839 rette for at alle som har rett til tannbehandling gjennom det offentlege får dette.